

KERTÉSZ LÁSZLÓ KOR TÁRS MŰ GYŰJTÉS KÉZIKÖNYV

Copyright © Kertész László, 2018

Szerkesztette: Gajzágó György

A szöveget gondozta: Leposa Zsóka

Tördelte: Barna Design kft. (Barna Domonkos)

Borítóterv: Barna Design kft. (Barna Domonkos)

Nyomdai munkálatok: Pauker Nyomda

Jelen kiadvány a jogtulajdonos írásos engedélye nélkül sem részben, sem egészben nem másolható, sem elektronikus, sem mechanikai eljárással, ideértve a fénymásolást, számítógépes rögzítést vagy adatbankban való felhasználást is!

Kortárs Műgyűjtő Akadémia (CCA), Budapest, 2018

ISBN 978-615-00-3039-5

MŰVÉSZETSZERETŐKNEK, MŰTÁRGYVÁSÁRLÓKNAK,
GYŰJTŐKNEK ÉS BEFEKTETŐKNEK

TARTALOMJEGYZÉK

ELŐSZÓ

1. KORTÁRS MŰVÉSZET

1.1. Mitől művészet?.....	19
1.2. Miért kortárs? Mit jelent a <i>contemporary</i> ?.....	27
Ajánlott irodalom az 1. fejezethez.....	29

2. A MŰVÉSZET SZÍNPADA, AZ *ART WORLD*: SZEREPLŐK, FELADATKÖRÖK ÉS KAPCSOLÓDÁSOK

2.1. A művész.....	30
2.1.1. Az edukáció.....	31
2.1.2. A korai pályaszakasz, az önmenedzsment időszaka.....	31
2.1.3. Mi a termék? Branding – a művész és a műalkotás.....	33
2.1.4. A brand életciklusa.....	35
2.2. A gyűjtemény nélküli nonprofit kiállítóhelyek.....	36
2.3. Az elsődleges piac és a kereskedelmi galériák.....	40
2.4. A dealer – a privát értékesítő.....	42
2.5. Az ügynökségek.....	43
2.6. A művészeti vásárok.....	43
2.7. Egy meghatározó megakiállítástípus: a „biennálé”.....	45
2.8. A másodlagos piac és az aukciósházak szerepe az <i>art world</i> ben.....	48

2.9. A kurátor.....	50
2.10. Információáramlás és szakmai média.....	53
2.11. A kánon hitelesítője: a múzeum.....	54
2.11.1. A múzeumfunkció előzményei.....	54
2.11.2. A polgári gyűjtemények és az első nyilvános múzeumok.....	58
2.11.3. A modern múzeum.....	62
2.12. A gyűjtő.....	65
Ajánlott irodalom a 2. fejezethez.....	65

3. NÉHÁNY FONTOS TUDNIVALÓ A MŰVÉSZET GAZDASÁGTANÁRÓL

3.1. A műtárgy mint termék.....	66
3.2. A művészeti iparág általános jellemzői.....	67
3.3. A kortárs műpiac termékminőség szerinti szegmentációja – Alessia Zorloni modellje.....	70
3.4. Az esztétikai és a piaci érték közti kapcsolat.....	74
3.5. A művek ára mint a minőség indikátora.....	74
3.6. A művészeti termékek fogyasztásának elmélete és a racionális függőség.....	76
3.7. A minőség elismerése a neves szakmai díjakon keresztül.....	79
3.8. Néhány, a műtárgyak árát befolyásoló tényező.....	81
3.8.1. A láthatóság: elismertség, ismertség, imidzs, hírnév.....	82
3.8.2. A szakmai elismertség alapjai: edukáció, ösztöndíjak, díjak, kiállítási részvétel, publikációk, rangos kurátorral való kapcsolat.....	83
3.8.3. A művészt képviselő galéria/galériák, valamint a <i>co-branding</i> szerepe.....	83
3.8.4. A gyűjteményekben való jelenlét értéknövelő hatása.....	84
3.8.5. A másodlagos piacon való megjelenés és a sikeres aukciók árfelhajtó szerepe.....	84
3.8.6. Hiteles minősítések, indexek.....	85

3.8.7. A műkereskedők árbefolyásoló közvetlen piaci beavatkozásai.....	85
3.8.8. Az egyes országok kortárs intézményrendszerének befolyása.....	86
3.8.9. Az életmű lezárultának a hatása az árakra	86
3.8.10. Származás, hitelesség, eredetiség, állapot, tulajdon	87
3.8.11. Kvalitás, a mű történeti kontextusa, a ritkaság	87
3.8.12. Az adott médium piaci pozíciója	89
3.8.13. A méret és az ár összefüggése.....	89
3.8.14. A mű korábbi piaci szereplése.....	90
3.9. Vásárlótípusok az árveréseken	90
3.10. A kortárs gyűjtői kereslet szegmentálása	92
3.11. A befektetési és a spekulatív kereslet.....	93
3.12. A kortárs aukciós forgalom médiumok szerinti szegmentációja.....	94
Ajánlott irodalom a 3. fejezethez	95

4. A MŰGYŰJTÉS

4.1. Miért gyűjtünk? A magángyűjtő motivációi.....	96
4.2. Miért kortársat gyűjtünk?.....	107
4.3. Mit tudunk a magángyűjtőkről?	110
4.4. A vállalati gyűjtemények.....	113
4.4.1. A modern minta, a Chase Manhattan Bank vállalati kollekcója	113
4.4.2. A vállalati gyűjtemények elterjedése	114
4.4.3. A céges gyűjtés motivációi	115
4.4.3.1. A cég brandingjének erősítése, pozitív formálása.....	116
4.4.3.2. A vállalati vásárlás mint marketingeszköz	117
4.4.3.3. A művészet mint kommunikáció	118
4.4.3.4. Gyűjtemény a dolgozók szolgálatában	118
4.4.4. A vállalati gyűjtemények kezelése.....	118
Ajánlott irodalom a 4. fejezethez	119

5. GYŰJTEMÉNYÉPÍTÉS

5.1. Mit gyűjtünk? Gyűjtői attitűdök, személyes víziók, stratégiák.....	122
5.2. Hol vásárolunk?	128
5.2.1. Vásárlás az elsődleges piacon	128
5.2.1.1. Vásárlás műkereskedőtől/kereskedelmi galériától.....	128
5.2.1.1.1. A forgalmazás ellenőrzése a kereskedő és a művész részéről: elővásárlási jog, feketelista.....	132
5.2.1.1.2. A kereskedő és a gyűjtő viszonya: a kapcsolatépítés fontossága.....	133
5.2.1.1.3. Visszavásárlási garancia.....	133
5.2.1.1.4. A kipróbálás lehetősége: a gyűjtő döntését segítő kölcsönzés	133
5.2.1.1.5. Kedvezmények.....	134
5.2.1.2. Beszerzés a művészeti vásárokon	134
5.2.2. Vásárlás a másodlagos piacon	136
5.2.2.1. Galeristák a másodlagos piacon	136
5.2.2.2. Beszerzés aukciókon	136
5.2.2.2.1. Az árverés.....	137
5.2.2.2.2. Az aukción való vásárlás költségei	142
5.2.2.2.3. Az árverezőházak és az integrált banki szolgáltatások	143
5.2.3. Online beszerzés	144
5.3. Közös gyűjtemény, közös beszerzés.....	145
5.4. A galéria, kereskedő vagy aukciósház leinformálása	146
5.5. A gyűjtő mint megrendelő és/vagy mint producer.....	147
5.6. Kire hallgassunk? A művészeti tanácsadók/kurátorok szerepe a gyűjteményépítésben.....	150
5.7. Mit vásárolunk?.....	152
5.7.1. A művész tanulmányozása - a portfólió és a teljesítmény kapcsolata	152

5.7.1.1.	Az életkor.....	152
5.7.1.2.	Edukáció.....	153
5.7.1.3.	Díjak és ösztöndíjak.....	153
5.7.1.4.	Kiállítási részvétel, rangos kurátorral való kapcsolat.....	154
5.7.1.5.	Művek gyűjteményekben.....	154
5.7.1.6.	Köztéri művek.....	154
5.7.1.7.	Publikációk, reprodukciók megjelenéseinek száma, idézettség.....	155
5.7.1.8.	Aukciós jelenlét.....	155
5.7.1.9.	Minősítő értékű szervezeti tagságok.....	155
5.7.1.10.	Rangsorok, indexek.....	155
5.7.2.	A mű tanulmányozása.....	156
5.7.2.1.	Proveniencia, azaz származás, eredet.....	156
5.7.2.1.1.	Hitelesség, eredetiség és hamisítás.....	158
5.7.2.1.2.	Az eredetiségigazolás.....	160
5.7.2.2.	Kvalitás.....	160
5.7.2.3.	Ritkaság.....	160
5.7.2.4.	Állapot.....	161
5.7.2.5.	A tulajdonjoggal kapcsolatban felmerülő problémák.....	163
5.7.2.5.1.	Állami és szervezett bűnözés: rabolt és lopott művek.....	164
5.7.2.5.2.	Osztott tulajdon, örökösödési viták, jelzalog és egyebek.....	165
5.7.2.5.3.	A tulajdonjog szerzői jogi korlátozása.....	165
5.7.3.	Megéri? A mű piaci értékének az elemzése a vásárláskor.....	166
5.8.	A beszerzés korlátai.....	169
5.8.1.	A védettség.....	169
5.8.1.1.	Az állam elővásárlási joga.....	169
5.8.1.2.	A védett műtárgyak kivételének szabályozása.....	170
5.8.2.	Egyéb tranzakciós és export/import korlátozások.....	171
5.9.	A beszerzés járulékos költségei.....	172
5.9.1.	Adók.....	172
5.9.2.	Behozatali vámok és áfa.....	173

6. A GYŰJTEMÉNY KEZELÉSE ÉS GONDOZÁSA

6.1.	Katalogizálás.....	175
6.1.1.	Gyűjteménykezelő rendszerek.....	176
6.1.1.1.	Adatbázisszoftverek és relációs adatbázisok.....	176
6.1.1.2.	Webalapú rendszerek.....	177
6.1.2.	A papíralapú dokumentumok megőrzése.....	178
6.1.3.	Mit tartalmazzon az adatbázis?.....	179
6.2.	Értékmeghatározás vagy értékbecslés.....	185
6.2.1.	Az értékbecslő kiválasztása.....	186
6.2.2.	Az értékelés egyéb lehetséges forrásai.....	186
6.2.3.	Az értékfogalmak.....	187
6.2.3.1.	Reális piaci érték vagy méltányos piaci érték - <i>Fair Market Value</i> (FMV).....	187
6.2.3.2.	Kiskereskedelmi csereérték - <i>Retail Replacement Value</i> (RRV).....	188
6.2.3.3.	Piac képes készpénzérték - <i>Marketable Cash Value</i> (MCV).....	188
6.2.4.	Az értékbecslés szempontrendszer.....	188
6.2.4.1.	Eredetiség - hitelesség.....	188
6.2.4.2.	Proveniencia/Eredettörténet.....	189
6.2.4.3.	Kvalitás/Minőség.....	189
6.2.4.4.	Ritkaság.....	190
6.2.4.5.	Printek és sokszorosított példányok (multiplikák) értékelése.....	190
6.2.4.6.	Állapot.....	191
6.2.4.7.	A mű publikáltsága és kiállítástörténete.....	192
6.2.4.8.	Földrajzi kontextus.....	192
6.2.4.9.	Méret.....	192
6.2.4.10.	Ízlések és válságok.....	193
6.2.5.	Mikor készíttessünk értékbecslést?.....	193
6.2.5.1.	Különösen nagy értékű műtárgy beszerzése előtt.....	193
6.2.5.2.	Értékesítés előtt.....	193
6.2.5.3.	Restaurálás előtt és után.....	194

6.2.5.4. Adományozás vagy ajándékozás esetén	194	6.3.13. A túlzott kockázatkoncentráció.....	208
6.2.5.5. Hagyatéktervezéskor.....	194	6.3.14. A biztonság és a mű környezete.....	208
6.2.5.6. Válás esetén	195	6.3.15. Kárigények.....	208
6.2.5.7. A művek hitelfedezetként való felhasználásakor	195	6.3.16. A kárrendezési folyamat.....	209
6.2.5.8. Biztosítási szerződésekhez	195	6.3.16.1. A totálkár	209
6.2.6. A gyűjteményértékeltetési stratégia.....	196	6.3.16.2. A részleges kár és az értékcsökkenés.....	209
6.2.7. Becslési módszerek és szakvélemények.....	196	6.3.16.3. A restaurálás és a művészek szerzői jogai.....	210
6.2.8. Saját becslés	196	6.3.16.4. Visszavásárlási megállapodások a biztosítóval.....	211
6.3. A biztosítás	197	6.3.16.5. A kárrendezés lehetséges adózási következményei.....	211
6.3.1. A biztosítási ajánlat, a szerződés és a kötvény.....	198	6.3.17. A gyűjtő kötelezettségei a biztosítóval szemben.....	212
6.3.2. A bróker/alkusz.....	199	6.3.18. A műtárgykölcsönzés és a biztosítás.....	212
6.3.3. A biztosító kiválasztása.....	199	6.3.19. Megéri-e biztosítani?	213
6.3.4. A műtárgybiztosítás	199	6.3.20. Önbiztosítás/öngondoskodás.....	213
6.3.5. A biztosítás költségei.....	201	6.4. A szállítás	214
6.3.6. A két fő fedezettípus.....	202	6.4.1. Földön, vízen, levegőben?	214
6.3.6.1. Tételes fedezet		6.4.1.1. Légi szállítás.....	214
- egyedi értékekre vonatkozó biztosítás	202	6.4.1.2. Vízen való szállítás	215
6.3.6.2. Ernyős fedezet – műtárgycsoportok biztosítása		6.4.2. A szállító kiválasztása.....	215
összértékre, egyedi érték megadása nélkül.....	203	6.4.3. A csomagolás.....	217
6.3.7. Belföldre vagy az egész világra érvényes fedezet.....	203	6.4.4. A szállítmányozás biztosítása	218
6.3.8. „All risks”.....	204	6.4.5. Ha nem a gyűjtő vagy a kölcsönző szállítat.....	219
6.3.9. A kizárások	204	6.4.6. Adó- és vámügyintézés	219
6.3.9.1. Földrengések.....	205	6.4.7. Amikor a gyűjtő szállít.....	219
6.3.9.2. Háborúk és nukleáris katasztrófák.....	205	6.5. Tárolás/raktározás.....	221
6.3.9.3. A művek természetes öregedése	205	6.5.1. Mire figyeljünk a tárolóhely kiválasztásánál?.....	221
6.3.9.4. Elhibázott döntések.....	205	6.5.2. Raktárbiztosítás.....	222
6.3.9.4.1. Eltulajdonítás, csalás	205	6.5.3. Saját tárolás.....	222
6.3.9.4.2. Hibás állagmegőrzés, restaurálás.....	206	6.6. A keretezés.....	223
6.3.9.4.3. Az eredetiségre vagy a tulajdonjogra		6.7. Az installálás.....	225
vonatkozó megtévesztésből eredő kár	206	6.7.1. A mű pozíciójának a megtervezése.....	225
6.3.10. A tulajdonjoggal kapcsolatos veszteségekre		6.7.2. A világítás	226
vonatkozó biztosítás.....	206	6.7.3. A hőmérséklet és a relatív páratartalom.....	227
6.3.11. A gyűjtemény biztosítható-e?	207	6.7.4. A fotóművek installálása	227
6.3.12. Területi kockázatok.....	208		

6.7.5.	Az emberek mint a művek környezete.....	227
6.7.6.	Betörés és lopás elleni védelem	228
6.7.7.	Mentési tervek katasztrófa esetére	228
6.8.	Állagmegőrzés és restaurálás	229
6.8.1.	Visszaállítani, de melyik állapotot?.....	229
6.8.2.	Mikor van szükség restaurátorra?.....	231
6.8.2.1.	A vásárlás előtt	231
6.8.2.2.	Bizonyos esetekben: a csomagolásnál	231
6.8.2.3.	Amikor a munka megsérül	231
6.8.2.4.	Ha felmerül a mű állagmegóvó tisztítása.....	231
6.8.2.5.	Általános gyűjtemény-karbantartási terv készítésénél.....	232
6.8.3.	A kortárs művek megőrzésének kihívásai.....	232
6.8.4.	A konzerválás/restaurálás folyamata	233
6.8.4.1.	A restaurátor kiválasztása.....	233
6.8.4.2.	Állapotmegőrzési/restaurálási terv	233
6.9.	A gyűjtemény bemutatása.....	235
6.9.1.	A privát bemutatás.....	237
6.9.2.	A nyilvános és a félig nyilvános bemutatás	237
6.9.3.	A kölcsönzés	238
6.9.3.1.	A gyűjteménnyel járó kötelezettségek.....	238
6.9.3.2.	A kölcsönszerződés.....	240
6.9.3.3.	A kölcsönzés ideje alatti értéknövekedés.....	241
6.9.3.4.	Magánéletünk és személyes adataink védelme.....	241
6.9.3.5.	Összeférhetetlenség	241
6.10.	A gyűjtemény publikálása.....	241
6.11.	A gyűjteménykezelés kiszervezése	242
	Ajánlott irodalom az 5. és a 6. fejezethez	243

7. A MŰVÉSZET MINT BEFEKTETÉS

7.1.	Az árindexek	245
7.1.1.	Az ismétlődő értékesítésre építő index	247
7.1.1.1.	Az ismétlődő értékesítésre építő index pozitívumai.....	247
7.1.1.2.	Az ismétlődő értékesítésre építő módszer problémái.....	248
7.1.2.	Hedonikus megközelítésű árindexek.....	248
7.1.2.1.	A hedonikus módszerrel készült indexek előnyei.....	249
7.1.2.2.	A hedonikus megközelítésű árindexek hátrányai.....	249
7.1.3.	A hibrid modellek.....	250
7.2.	Az áradatbázisok	250
7.2.1.	Az <i>Invaluable</i>	250
7.2.2.	Az <i>Artprice</i>	251
7.2.3.	Az <i>artnet</i>	251
7.2.4.	A <i>Blouin Art Sales Index</i>	252
7.2.5.	Az <i>AMR</i>	252
7.2.6.	Az árinformációk egyéb forrásai	253
7.3.	A művészeti befektetések hozama.....	253
7.4.	A művészeti befektetési alapok.....	258
7.4.1.	A művészeti befektetési alapkezelők által alkalmazott főbb stratégiák.....	259
7.4.1.1.	Úgynevezett „földrajzi arbitrázs”-stratégiák.....	259
7.4.1.2.	Regionális művészet gyűjtésére fókuszáló stratégiák.....	259
7.4.1.3.	Művészettörténeti periódusok akvizíciójára koncentráló stratégiák.....	259
7.4.1.4.	Médium-stratégiák.....	260
7.4.1.5.	A feltörekvő művészek munkáinak gyűjtésére koncentráló stratégiák.....	260
7.4.1.6.	Az úgynevezett „válságot kihasználó” (<i>distressed</i>) stratégiák.....	260
7.4.1.7.	Nagybani vásárlási stratégiák.....	260
7.4.1.8.	Kanonizáló stratégiák.....	260

7.4.2.	A művészeti befektetési alapok fő kockázati típusai.....	260
7.4.2.1.	Hosszú távú befektetést kínáló, művészeti befektetési alapok	260
7.4.2.2.	Rövid távú befektetést kínáló, spekulatív művészeti befektetési alapok.....	261
7.4.3.	A művészeti befektetési alapok előnyei.....	261
7.4.4.	A művészeti befektetési alapokkal kapcsolatos problémák.....	262
7.4.5.	Konceptcionális előzmény: „a medve bőre”	263
7.4.6.	A British Rail Pension Fund.....	263
7.4.7.	A művészeti befektetési alapok globális piaca az elmúlt húsz évben	266
7.4.7.1.	A kezdetek: 2000-2005.....	266
7.4.7.2.	A második periódus: 2006-2009	266
7.4.7.3.	A harmadik ciklus: 2010-től 2012-ig	267
7.4.7.4.	A kínai piac összezsugorodása: 2013-tól máig	267
7.5.	A műtárgy mint hitelfedezet.....	268
7.6.	A vámraktárak (freeports) műtárgypiaci alkalmazása	269
	Ajánlott irodalom a 7. fejezethez.....	270

8. MINDEN GYŰJTHETŐ, AMI KORTÁRS MŰVÉSZET. A LÁTSZÓLAG NEHEZEN KEZELHETŐ MÉDIUMOKRÓL

8.1.	A kortárs képzőművészeti film- és videómunkák gyűjtése	273
8.1.1.	Kis médiumtörténet.....	273
8.1.2.	Néhány szempont film és videó gyűjtéséhez.....	275
8.2.	Az újmédia-művészet gyűjtése.....	278
8.2.1.	Mi is az újmédia-művészet?	278
8.2.2.	Az újmédia-művészet gyűjtésének kihívásai.....	279
	Ajánlott irodalom a 8. fejezethez	281

9. ELVÁLÁS A GYŰJTEMÉNY RÉSZEITŐL VAGY A KOLLEKCIÓTÓL: SELEJTEZÉS, ÉRTÉKESÍTÉS, AJÁNDÉKOZÁS, HAGYATÉKTERVEZÉS, GYŰJTEMÉNYBŐL MÚZEUM

9.1.	Értékesítés	283
9.1.1.	Aukción való értékesítés	284
9.1.2.	Aukciósházon keresztül való privát értékesítés	285
9.1.3.	Értékesítés kereskedőn keresztül	286
9.1.4.	Közvetlen értékesítés	287
9.2.	A gyűjtemény megbontása vagyonfelosztás miatt	287
9.3.	Gondoskodás a gyűjtemény jövőjéről: ajándékozás és hagyatéktervezés	288
9.3.1.	Az ajándékozás.....	288
9.3.2.	Adományozás közgyűjteménynek vagy múzeumnak	289
9.3.3.	Kedvezményes árú eladások múzeumok számára.....	291
9.4.	Gyűjteményből múzeum	291
9.5.	A műtárgyeladásokból származó jövedelem adója	292
	Ajánlott irodalom a 9. fejezethez	292